

Тихомиров Денис Олександрович,
доцент кафедри теорії держави
та права Національної академії
внутрішніх справ, доктор юридичних
наук

СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА ЯК РЕЗУЛЬТАТ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Соціальна безпека явище, що досліджується різноманітними гуманітарними науками. Проблеми соціальної безпеки в різних контекстах розв'язувалися в чисельних сучасних вітчизняних соціологічних дослідженнях, що зумовило потребу їх узагальнення, що й було здійснено у працях Дубровського І. М., Гужви О. А., Косулі І. Ю., Ніколаєвського В. М., Підлипної Р. П., Тимошук М. Р. та інших вчених, які запропонували різні варіанти формування загального розуміння соціальної безпеки. Так, М. Р. Тимошук вважає що «диференціація таких видів безпеки як політична, економічна, екологічна, інформаційна потребує виокремлення «генералізуючого» виду безпеки», яким «є соціальна безпека, що виступає як надійна захищеність життєво важливих інтересів соціальних суб'єктів (макро- та мікрорівнів), збереження й розвитку людського потенціалу, систем життєзабезпечення людей, незмінних цінностей їхнього способу життя, моральної поведінки та діяльності». Підлипна Р. П., на підставі порівняльного аналізу дефініцій соціальної безпеки, робить висновок, що «підходи до розуміння суті соціальної безпеки можна згрупувати за двома основними напрямками: статичний (традиційний) та наслідковий».

У першому випадку соціальна безпека розуміється «як певний стан захищеності соціальних інтересів особи і суспільства у широкому та вузькому значеннях», а у другому – «як певний стан рівноваги у суспільстві, а й як наслідок низки дій з боку держави, тобто комплексу заходів забезпечення соціальних інтересів та соціальних потреб громадян» [1, с. 277–278]. На основі синтезу цих підходів автором пропонується таке визначення «соціальна безпека – це захищеність життєво важливих інтересів людини, громадянина, суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація загроз національним інтересам у соціальній сфері, за якої забезпечуються належний рівень життя населення, розширене

відтворення, людський розвиток та соціальний прогрес у суспільстві» [1, с. 278].

В соціологічній літературі зазначається, що систематизацію визначень соціальної безпеки доцільно здійснювати з позицій: її ієрархічної структури, що базується на соціальній безпеці регіонів та окремих територій («вертикальний» аспект); функціональної структури, яка охоплює трудовий потенціал, соціальну сферу, ринок праці і зайнятості населення, міграційну безпеку («горизонтальний» аспект); ступеня захисту життєво важливих інтересів соціальних одиниць на макро- і мікрорівні, зокрема, людського потенціалу, стимулювання їхньої діяльності та життєзабезпечення («зовнішньоекономічний» аспект); забезпечення соціальної безпеки як вирішення проблеми тіньової економіки, корупції та ін. («моністичний» аспект) [2, с. 214].

На підставі порівняльного аналізу сучасних визначень соціальної безпеки Савранська Г. М., робить такий висновок: «найбільш поширеними є шість підходів до визначення цього поняття: офіційний, аксіологічний, натуралістичний, системнодіяльнісний, організаційний та інституціональний» [3, с. 67] і підкреслює, «що найбільш універсальним і логічно обґрунтованим варто вважати все ж таки інституціональний підхід. Інституціональне розуміння соціальної безпеки фактично включає в себе інші трактування і дозволяє зняти притаманні їм недоліки та протиріччя» [3, с. 67–68].

Таким чином, можна констатувати, що в розумінні соціальної безпеки існує як плюралізм підходів вчених, так й пропозицій щодо формування загального її розуміння. Більшість вчених тяжіє до інтерпретації соціальної безпеки в контексті розвитку та стабільності соціального життя. В якості основи для конкретних визначень соціальної безпеки знову таки беруться, такі варіанти тлумачення безпеки як властивість, стан, діяльність, захищеність тощо. Так, підкреслюється, що їх ключовим елементом є загроза як сутнісна характеристика, а варіантами – властивість соціальної системи, побудованої на принципах стійкості, саморегуляції і цілісності та її здатності зберегти свої основні характеристики в умовах вірогідного або цілеспрямованого руйнівного впливу ззовні або в самій системі, тому принципово стає постановка питання щодо соціальної безпеки «не як комплексу охоронних або захисних дій, а як властивості соціальних систем, їх готовності до небезпек і

здатності використовувати потенціал ризику як постійний фактор мобілізації на забезпечення стійкості і цілісності, без чого неможливий якісний розвиток» [4, с. 184].

Щодо діяльності правоохоронних органів. На прикладі національної поліції України то доцільно звернутись до основних завдань та повноважень у їх взаємозв'язку з існуванням соціальної безпеки.

Ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію» вказує на вплив поліції у сферах: забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності та надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [5]. Отже виходячи з цього можна зробити висновок, як мінімум суттєвого впливу поліції не тільки на існування публічної безпеки і порядку, а і на соціальної безпеки, що виходячи з вище вказаного має більшу сферу охоплення. При цьому Поліція, як представник правоохоронного органу є складовою суспільства, що з однієї сторони охороняє, з іншої – відновлює порушені норми, а з третьої сама по собі є елементом тієї ж самої охорони, оскільки кожен представник поліції є людиною з відповідним комплексом прав, обов'язків, інтересів потреб, що є предметом правового регулювання, а частина не являється і не може являтися у зв'язку з самим концептом існування правового регулювання в континентальних правових системах, до яких відноситься і Україна.

Серед великої кількості повноважень поліції доцільно виокремити ті, що напряму пов'язані з забезпеченням існування соціальної безпеки. Серед таких виділяється: превентивна та профілактична діяльність, спрямована на запобігання вчиненню правопорушень; виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вжиття у межах своєї компетенції заходів для їх усунення; забезпечення публічної безпеки і порядку; регулювання дорожнього руху та здійснення контролю за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками; у межах своєї компетенції, визначеної законом, здійснення контролю за дотриманням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вжиття заходів щодо

запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням серед дітей, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі; вжиття заходів для запобігання та протидії домашньому насильству або насильству за ознакою статі; здійснення контролю у межах своєї компетенції, визначеної законом, за дотриманням вимог режиму радіаційної безпеки у спеціально визначеній зоні радіоактивного забруднення; участь відповідно до повноважень у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації у разі їх введення на всій території України або в окремі місцевості [5] тощо.

Отже можна зробити висновок, що явище соціальної безпеки виходить частково за рамки повноважень та завдань, що стоять перед національною поліцією та правоохоронними органами. Проте доцільно вказати, що це пов'язано з широким колом суспільним відносин, що включаються до розуміння соціальної безпеки та особливостями здійснення правового регулювання щодо віднесення соціальної норми до норми права і надання їй статусу важливості охоронюваності та забезпечення за допомогою діяльності державних органів.

Список використаних джерел

1. Підлипна Р. П. Методологічні засади тлумачення дефініції «соціальна безпека». *Науковий вісник НЛТУ України*. 2015. Вип. 25.2. С. 277–278.
2. Антонюк П. П., Теоретико-концептуальні підходи до поняття «соціальна безпека» підприємства: характеристики, переваги, недоліки *Вісник ЖДТУ*. 2013. № 1 (63). С. 214–217. (Серія «Економічні науки»).
3. Савранська Г. М. Порівняльний аналіз сучасних підходів до визначення поняття «соціальна безпека». *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 14. С. 64–69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2016_14_15.
4. Дубровський І. М. Соціальна безпека: щодо питання про концептуалізацію. *Право і безпека*. 2009. № 2. С. 182–185
5. Про Національну поліцію: Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.